

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARGA INGLIZ TILI LEKSIKASINI O'RGATISH

Mashrabjanova Farina

Andijon davlat chet tillari instituti talabasi

Ilmiy rahbar: Moydinova Sh.I.

p.f.f.d.(PhD)

Annotatsiya: *Kichik maktab yoshidagi bolalarga ingliz tili leksikasini o'rgatish masalasiga bag'ishlangan ushbu maqolada boshlang'ich bosqichda so'z boyligini shakllantirishning samarali usullari yoritilgan. Unda bolalarning yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda, o'yinlar, vizual vositalar, qo'shiqlar hamda interaktiv metodlar orqali leksik birliklarni o'zlashtirish jarayoni tahlil qilinadi. Shuningdek, so'zlarni mustahkamlashda takrorlash, kontekst asosida o'rgatish va kommunikativ yondashuvning ahamiyati ko'rsatib berilgan.*

Kalit so'zlar: *ingliz tili, maktab o'quvchilari, leksikologiya, metodlar, ravonlik, yangi so'zlar, og'zaki nutq, yozma nutq.*

Annotation: *This article, devoted to the issue of teaching English vocabulary to primary school children, highlights effective methods for developing vocabulary at the initial stage. It analyzes the process of acquiring lexical units through games, visual aids, songs, and interactive methods, taking into account the age and psychological characteristics of children. It also emphasizes the importance of repetition, context-based teaching, and a communicative approach in reinforcing vocabulary.*

Keywords: *English language, primary school students, vocabulary, methods, fluency, new words, speaking, writing.*

Аннотация: *В данной статье, посвящённой обучению английской лексике детей младшего школьного возраста, освещаются эффективные методы формирования словарного запаса на начальном этапе. В ней анализируется процесс усвоения лексических единиц с использованием игр, наглядных средств, песен и интерактивных методов с учётом возрастных и психологических особенностей детей. Также подчёркивается важность повторения, обучения на основе контекста и коммуникативного подхода при закреплении словарного материала.*

Ключевые слова: *английский язык, школьники младшего возраста, лексика, методы, беглость речи, новые слова, устная речь, письменная речь.*

Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarga ingliz tili leksikasini o'rgatish murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u o'quvchilarning yosh xususiyatlari, psixologik rivojlanish darajasi va individual farqlarini hisobga olgan holda tashkil etilishi lozim. Ushbu yoshdagi bolalar ko'proq emotsional, harakatchan va tez chalg'uvchan bo'lganligi sababli, ularga

an'anaviy, bir xil uslubdagi darslar samarali natija bermaydi. Shu bois, leksikani o'rgatishda interaktiv, ko'rgazmali va amaliy yondashuvlar ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Boshlang'ich bosqichda o'quvchilarga yangi so'zlarni o'rgatishda **ko'rgazmalilik tamoyili** muhim o'rin tutadi. Bu tamoyilga ko'ra, o'quvchilar so'zning tarjimasini yodlashdan ko'ra, uning ma'nosini bevosita tasvir yoki predmet orqali anglab yetadi. Masalan, "cat", "dog", "tree" kabi so'zlarni rasmlar yoki haqiqiy predmetlar yordamida tushuntirish o'quvchilarda kuchli assotsiativ bog'lanish hosil qiladi. Bu esa uzoq muddatli xotirani shakllantirishga yordam beradi. Bundan tashqari, vizual materiallar o'quvchilarning diqqatini jalb etadi va darsni qiziqarli qiladi.

Leksikani samarali o'rgatishda **o'yin texnologiyalaridan foydalanish** ham muhimdir. O'yinlar orqali o'quvchilar dars jarayoniga faol jalb qilinadi, bu esa ularning motivatsiyasini oshiradi. Masalan, "Find the word", "Guess the picture", "Word chain" kabi o'yinlar orqali o'quvchilar yangi so'zlarni nafaqat o'rganadi, balki ularni tezkor fikrlash jarayonida qo'llashni ham o'zlashtiradi. O'yinlar bolalarning raqobat hissini uyg'otadi va ularni faol bo'lishga undaydi.

Shuningdek, leksikani o'zlashtirishda **takrorlash va mustahkamlash** jarayoni muhim hisoblanadi. Yangi so'zlar bir martalik taqdimot orqali emas, balki muntazam ravishda turli shakllarda qayta qo'llanishi lozim. Masalan, o'quvchilar yangi o'rganilgan so'zlarni avval tinglaydi, keyin takrorlaydi, undan so'ng yozadi va oxirida gap tuzishda qo'llaydi. Bu bosqichma-bosqich yondashuv o'quvchilarning so'zlarni faol lug'atga kiritishiga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, **kontekst asosida o'qitish** leksikani chuqurroq o'zlashtirish imkonini beradi. So'zlarni alohida yodlash o'quvchilar uchun qiyinchilik tug'dirishi mumkin, ammo ularni gap yoki kichik matn ichida o'rganish orqali ularning ma'nosi aniqroq tushuniladi. Masalan, "eat" so'zini alohida o'rgatish o'rniga "I eat an apple every day" kabi gap orqali tushuntirish samaraliroq bo'ladi. Bu usul o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini ham rivojlantiradi.

Leksikani o'rgatishda **tinglab tushunish va gapirish faoliyatlari** ham muhim o'rin egallaydi. Qo'shiqlar, she'rlar, dialoglar va qisqa hikoyalar orqali o'quvchilar yangi so'zlarning talaffuzini eshitadi va ularni takrorlash orqali nutqiy ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ayniqsa, kichik yoshdagi bolalar uchun qo'shiqlar orqali o'rganish juda samarali bo'lib, ular yangi so'zlarni oson va tez eslab qoladi.

Ushbu metodlar bilan bir qatorda, leksikani samarali o'rgatishda innovatsion yondashuvlardan biri sifatida "Pizza metodi"ni ham alohida ta'kidlash mumkin. Ushbu metod dars jarayonini bosqichlarga ajratish orqali o'quvchilarning bilimni asta-sekin va tizimli ravishda o'zlashtirishiga yordam beradi. "Pizza metodi"ga ko'ra, dars quyidagi bosqichlardan iborat bo'ladi:

Birinchi bosqich — yangi so'zlarni tanishtirish bo'lib, bunda o'quvchilar so'zlarni yoddan qaytarib oladi. Ikkinchi bosqichda esa o'qituvchi tayyorlagan materiallardan foydalangan holda, ularga pitsa xamiri ko'rinishida qog'ozlar beriladi, o'qituvchining

o‘zida esa masalliqlar rasmi tushirilgan varoqchalar bo‘ladi. Bu varoqlar oddiy kartochka emas, ularning har birining ortida yangi so‘z yashiringan bo‘ladi. O‘quvchilar tartib bilan shu kartochkalarni tanlab olishadi, ortida qanday so‘z borligini o‘qib, u so‘zning tarjimasini aytadi, agar to‘g‘ri javob bera olsa, bu mahsulot kartochkasini pitsa xamiriga yopishtriadi, agar aksi bo‘lsa, navbatdagi o‘quvchiga o‘tadi. O‘yin shu tarzda davom etadi. O‘yin oxirida kimda mahsulotlarga boy pitsa tayyorlanganligiga qarab g‘olib aniqlanadi.

Mazkur metodning asosiy afzalligi shundaki, u o‘quvchilarni passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Har bir bosqich o‘zaro uzviy bog‘langan bo‘lib, o‘quvchi bilimni qabul qilishdan tortib, uni mustaqil qo‘llashgacha bo‘lgan jarayonni bosib o‘tadi. Shu bilan birga, bu metod o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, nutqiy faoliyat va ijodkorlik ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Biroq, ushbu metodni qo‘llashda o‘qituvchi darsni puxta rejalashtirishi, vaqtni to‘g‘ri taqsimlashi va o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olishi zarur. Aks holda, metod kutilgan natijani bermasligi mumkin.

Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarga ingliz tili leksikasini o‘rgatish jarayoni samarali tashkil etilgandagina kutilgan natijani beradi. Bu jarayonda o‘quvchilarning yosh xususiyatlari, qiziqishlari va o‘zlashtirish darajasi inobatga olinishi muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, leksikani o‘rgatishda ko‘rgazmalilik, o‘yin asosida o‘qitish, muntazam takrorlash va kontekstga asoslangan yondashuvlar o‘quvchilarning bilimni mustahkamlashda muhim rol o‘ynaydi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, an’anaviy yodlash usullariga qaraganda interaktiv va innovatsion metodlar, xususan “Pizza metodi”, o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi hamda ularni faol ishtirok etishga undaydi. Natijada o‘quvchilar yangi so‘zlarni nafaqat eslab qoladi, balki ularni amaliy nutqda to‘g‘ri va erkin qo‘llay boshlaydi.

Shu bilan birga, o‘qituvchining roli hal qiluvchi omil bo‘lib qoladi. Darsni puxta rejalashtirish, mos metodlarni tanlash va ijobiy muhit yaratish orqali o‘quvchilarning til o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyasini oshirish mumkin.

Umuman olganda, leksikani o‘rgatishda zamonaviy, tizimli va o‘quvchiga yo‘naltirilgan yondashuvlardan foydalanish o‘quvchilarning lug‘at boyligini oshirish, nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish va kelajakda chet tilini muvaffaqiyatli egallashiga mustahkam zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Nation, I. S. P. *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge University Press, 2001.
- 2.Thornbury, Scott. *How to Teach Vocabulary*. Pearson Education Limited, 2002.
- 3.Harmer, Jeremy. *How to Teach English*. Longman, 2007.
- 4.Scrivener, Jim. *Learning Teaching: The Essential Guide to English Language Teaching*. Macmillan, 2011.

5. Krashen, Stephen D. *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Pergamon Press, 1982.

6. Moydinova, S. (2024). O'qishning kasbiy mahoratni shakllantirishdagi roli va o'qish turlarining tasnifi. Interpretation and researches.

7. Shohida, M. (2025, April). INGLIZ TILI GRAMMATIKASINI ORGANIZATSIYADA ZAMONAVIY TEXNIKA VOSITALARIDAN FOYDALANISH USULLARI. In CONFERENCE OF MODERN SCIENCE & PEDAGOGY (Vol. 1, No. 1, pp. 161-166).

8. Shohida, M. (2025, April). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILATI TARBIYALANUVCHILARIGA INGLIZ TILI TALAFFUZINI ORGANIZATSIYADA AYRIM MULOHAZALAR. In CONFERENCE OF MODERN SCIENCE & PEDAGOGY (Vol. 1, No. 1, pp. 167-169).

9. Ismailjanovna, M. S. (2024). Formation of Reading Competence in English at Non-philological Universities on a Technological Basis. *American Journal of Pedagogical and Educational Research*, 21, 76-81.

10. Moydinova, S. I. (2023). PROBLEMS OF USING EXERCISES IN DIFFERENT STAGES OF TEACHING READING AT NON-PHYLOLOGICAL UNIVERSITIES. *European journal of education and applied psychology*, (3), 12-16.